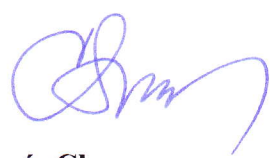

**NÁRODNÝ KONTROLNÝ PROGRAM
PRE SALMONELOVÉ INFEKČIE
V KŔDĽOCH BROJLEROV
KURY DOMÁCEJ (*GALLUS GALLUS*)
V SLOVENSKEJ REPUBLIKE V ROKOCH 2009 – 2011**

Aktualizovaná verzia platná od 1. januára 2010

predložil

MVDr. Ján Pliešovský, CSc.
Hlavný veterinárny lekár SR

schválil

Ing. Vladimír Chovan
Minister pôdohospodárstva SR

1. Ciele programu
2. Právny podklad programu
3. Vymedzenie pojmov
4. Štruktúra a organizácia príslušných orgánov
5. Laboratórna diagnostika
6. Systém hlásenia ochorenia a povinnosti chovateľa
7. Premiestňovanie hydiny a klasifikácia krdľov
8. Kompenzácia pri ozdravovaní
9. Monitoring salmonel v krdľoch brojlerov v rokoch 2009 – 2011
10. Opatrenia, ktoré majú byť nariadené v prípade potvrdenia inváznych sérovarov salmonel
11. Používanie antimikrobiálnych látok
12. Identifikácia možného zdroja kontaminácie
13. Schvaľovanie a registrácia chovov brojlerov
14. Štruktúra produkcie krmiva pre hydinu a schéma odberu vzoriek krmív
15. Vedenie záznamov na farmách
16. Prílohy
 - Príloha č. 1: Skúmanie vzoriek
 - Príloha č. 2: Výsledky štúdie prevalencie salmonel v krdľoch brojlerov druhu kury domácej *Gallus gallus* v Slovenskej republike
 - Príloha č. 3: Opatrenia biologickej bezpečnosti

1. Ciele programu

Tento program sa uplatňuje od 1. januára 2009 do 31. decembra 2011.

Cieľom národného programu je zníženie výskytu *Salmonella enteritidis* a *Salmonella typhimurium* v krdľoch brojlerov druhu kury domácej *Gallus gallus* percentuálne pozitívnych krdľov brojlerov na 1% do 31. decembra 2011.

Kontrolný program sa každoročne vyhodnocuje.

Úradné vzorky v chovoch sú odobraté a poslané do Národného referenčného laboratória – Štátny veterinárny a potravinový ústav Bratislava (ďalej len „NRL – ŠVPÚ Bratislava“) prostredníctvom úradných veterinárnych lekárov z príslušných regionálnych veterinárnych a potravinových správ, ktorí takisto nariaďujú veterinárne opatrenia v prípade pozitívnych výsledkov.

Vzorky sú odobraté prostredníctvom súkromných veterinárnych lekárov z iniciatívy prevádzkovateľa.

Tento program sa neuplatňuje v krdľoch brojlerov, v prípade ktorých má prevádzkovateľ v úmysle dodávať iba malé množstvá čerstvého mäsa pochádzajúce z takýchto krdľov v súlade s Nariadením vlády Slovenskej republiky č.352/2009 Z.z., ktorým sa ustanovujú hygienické požiadavky na priamy predaj a dodávanie malého množstva prvotných produktov živočíšneho pôvodu, mäsa z hydiny a domácich králikov, voľne žijúcej zveri a zveriny z nej:

- konečnému spotrebiteľovi alebo
- miestnym maloobchodným zariadeniam, ktoré takéto čerstvé mäso priamo dodávajú konečnému spotrebiteľovi.

2. Právny podklad programu

Právnym podkladom národného kontrolného programu sú:

- **Zákon č. 39/2007 Z. z.** o veterinárnej starostlivosti v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 39/2007 Z.z.“)
- **Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 2160/2003** zo 17. novembra 2003 o kontrole salmonely a ostatných špecifikovaných zoonotických pôvodcov pochádzajúcich z potravín v platnom znení (ďalej len „nariadenie (ES) č. 2160/2003“)
- **Nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 626/2004 Z. z.** o monitorovaní zoonóz a pôvodcov zoonóz (ďalej len „nariadenie vlády č. 626/2004 Z.z.“)
- **Nariadenie Komisie (ES) č. 646/2007** z 12. júna 2007, ktorým sa vykonáva nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 2160/2003, pokiaľ ide o cieľ Spoločenstva zameraný na zníženie prevalencie *Salmonella enteritidis* a *Salmonella typhimurium* u brojlerov a ktorým sa ruší nariadenie (ES) č. 1091/2005 v platnom znení
- **Nariadenie Komisie (ES) č. 1177/2006** z 1. augusta 2006, ktorým sa vykonáva nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 2160/2003, pokiaľ ide o požiadavky na používanie špecifických metód kontroly v rámci národných programov kontroly salmonely u hydiny v platnom znení (ďalej len „nariadenie Komisie č. 1177/2006“)

- **Rozhodnutie Komisie č. 2008/815/ES** z 20. októbra 2008, ktorým sa schvaľujú určité národné programy kontroly salmonely v krdľoch brojlerov *Gallus gallus* v platnom znení
- **Nariadenie Komisie (ES) č. 199/2009** z 13. marca 2009, ktorým sa stanovuje prechodné opatrenie, ktorým sa ustanovuje výnimka z nariadenia Európskeho Parlamentu a Rady (ES) č. 2160/2003, pokiaľ ide o priame dodávky malých množstiev čerstvého mäsa pochádzajúceho z krdľov brojlerov a moriek v platnom znení

Príslušnými orgánmi zodpovednými za kontrolu a koordináciu plnenia programu sú orgány štátnej správy vo veterinárnej oblasti.

3. Vymedzenie pojmov

Na účely tohto programu:

- a. **krdel'** – znamená všetku hydinu rovnakého zdravotného stavu držanú v tom istom zariadení alebo za tým istým uzáverom a tvoriacu jednu epizootologickú jednotku, v prípade hydiny v zastrešenom zariadení sem patria všetky vtáky, ktoré žijú v tom istom priestore na dýchanie;
 - b. **infikovaný krdel'** - na účely overenia dosiahnutia cieľa Spoločenstva sa krdel' brojlerov považuje za pozitívny v prípade, že sa zaznamená výskyt *Salmonella enteritidis* a *Salmonella typhimurium* (iných ako kmeňov očkovacej látky) v jednom alebo vo viacerých vzorkách krdľa brojlerov. Pozitívne krdle brojlerov sa spočítajú iba raz, odhliadnuc od počtu odberov vzoriek a testov, a nahlásia sa iba v prvom roku zistenia; keď sa nezistí prítomnosť *Salmonella enteritidis* a *Salmonella typhimurium*, ale zistí sa prítomnosť antimikrobiálnych látok alebo efekt bakteriálneho rastového inhibítora, krdel' brojlerov sa považuje za infikovaný na účely cieľa Spoločenstva;
 - c. **invázne sérovary salmonel** na účely tohto programu sú:
 - a. *Salmonella enteritidis*,
 - b. *Salmonella typhimurium*;
 - d. **úradný veterinárny lekár** je veterinárny lekár podľa § 12 zákona č. 39/2007 Z. z.;
 - e. **úradné vzorky** – vzorky odobraté úradnými veterinárnymi lekármi regionálnych veterinárnych a potravinových správ;
- ďalšie pojmy** sú uvedené v § 2 nariadenia vlády Slovenskej republiky č. 297/2003 Z. z. o zdravotných podmienkach pri výmenách hydiny a násadových vajec s členskými štátmi, pri ich premiestňovaní a dovoze z tretích krajín v znení nariadenia vlády Slovenskej republiky č. 216/2009 Z. z. (ďalej len „nariadenie vlády SR č. 297/2003 Z. z.).

4. Štruktúra a organizácia príslušných orgánov

Centrálnou autoritou, ktorá zodpovedá za kontrolu a koordináciu implementácie tohto programu je Štátna veterinárna a potravinová správa Slovenskej republiky (ďalej len „ŠVPS SR“).

Orgánmi zodpovednými za implementáciu tohto programu sú krajské (8) a regionálne (40) veterinárne a potravinové správy.

Ministerstvo pôdohospodárstva Slovenskej republiky

- schvaľuje národný kontrolný program
- zverejňuje program prostredníctvom vestníka Ministerstva pôdohospodárstva Slovenskej republiky (ďalej len „MP SR“)
- potvrdzuje mimoriadne núdzové opatrenia na návrh hlavného veterinárneho lekára
- na základe návrhu hlavného veterinárneho lekára Slovenskej republiky (ďalej len „SR“) rozhodne o uplatnení úhrady škôd a nákladov pre chovateľov pri výskyte salmonelózy;

Štátna veterinárna a potravinová správa SR

- vypracováva národný kontrolný program
- vyhodnocuje monitoring v SR
- predkladá ročnú správu Európskej Komisii
- navrhuje rozpočet na vykonanie národného kontrolného programu ministromi pôdohospodárstva SR

Krajská veterinárna a potravinová správa

- vyhodnocuje monitoring a nákazovú situáciu v kraji
- kontroluje plnenie nariadených opatrení
- metodicky usmerňuje

Regionálna veterinárna a potravinová správa

- zabezpečuje odber úradných vzoriek
- implementuje a kontroluje monitoring v chovoch
- vyhodnocuje monitoring a nákazovú situáciu v regióne
- nariaďuje opatrenia v prípade podozrenia alebo potvrdenia infekcie inváznymi salmonelami
- kontroluje plnenie nariadených veterinárnych opatrení

Štátny veterinárny a potravinový ústav Košice a Štátny veterinárny ústav Zvolen

- vykonávajú laboratórnu diagnostiku
- odovzdávajú výsledky testovaní NRL

Štátny veterinárny a potravinový ústav Dolný Kubín – Národné referenčné laboratórium pre antimikrobiálne látky

- vykonáva laboratórnu diagnostiku salmonel
- odovzdáva výsledky testovaní NRL pre salmonely
- vykonáva konfirmačné analýzy v prípade zistenia inhibičných látok skríningovým vyšetrením

Štátny veterinárny a potravinový ústav Bratislava

vykonáva:

- laboratórnu diagnostiku
- bakteriologické vyšetrenie úradných vzoriek

- vyhodnocovanie a spracovanie dát vyšetrení za SR
- odborný servis
- evidenciu výsledkov vyšetrení v elektronickej forme

5. Laboratórna diagnostika

Laboratórna diagnostika každej vzorky v rámci tohto programu zahŕňa:

- bakteriologické vyšetrenie na prítomnosť inváznych salmonel (kultivácia, typizácia, príp. test na prítomnosť inhibičných látok) vzoriek odobratých od zvierat v súlade s bodom č. 9 tohto programu;
- bakteriologické vyšetrenie na prítomnosť inváznych salmonel (kultivácia a typizácia) vzoriek zo sterov z povrchov hál na kontrolu účinnosti dezinfekcie v súlade s bodom č. 10, pričom stery pochádzajúce z jednej haly musia byť vyšetrené ako 1 vzorka bez ohľadu na počet sterov;
- bakteriologické vyšetrenie na prítomnosť inváznych salmonel (kultivácia a typizácia) vzoriek krmív vrátane kŕmnych zmesí v súlade s bodom č. 11;
- bakteriologické vyšetrenie na prítomnosť inváznych salmonel (kultivácia a typizácia) vzoriek vody používanej na napájanie hydiny v súlade s bodom č. 11.

Diagnostiku vykonávajú štátne veterinárne laboratóriá v SR:

- Štátny veterinárny a potravinový ústav Bratislava (ŠVPÚ Bratislava);
- Štátny veterinárny a potravinový ústav Dolný Kubín (ŠVPÚ Dolný Kubín);
- Štátny veterinárny a potravinový ústav Košice (ŠVPÚ Košice);
- Štátny veterinárny ústav Zvolen (ŠVÚ Zvolen).

ŠVPÚ Bratislava je jediné NRL., ktoré môže vykonávať laboratórnu diagnostiku úradných vzoriek, sérotypizáciu a uskladňovať izoláty.

Postup skúmania vzoriek používaný štátnymi veterinárnymi laboratóriami za účelom diagnostiky sa nachádza v prílohe č. 1.

Laboratóriá, ktoré vykonávajú analýzu vzoriek v rámci tohto programu musia mať systém kvality v súlade so štandardom ISO17025 a musia byť pod kontrolou NRL.

Diagnostika vykonávaná v laboratóriách iných, ako sú uvedené v tomto bode, sa na účel monitoringu v súlade s týmto programom neuznáva.

6. Systém hlásenia ochorenia a povinnosti chovateľa

Na základe § 37 zákona č. 39/2007 Z. z. je vlastník, držiteľ alebo iná fyzická alebo právnická osoba oprávnená disponovať so zvieratami, povinný bez meškania hlásiť orgánu veterinárnej správy každé podozrenie na prítomnosť zoonóz a pôvodcov zoonóz (inváznych salmonel) alebo laboratórne potvrdenie ich výskytu v chove a umožniť vyšetrenie chovu.

V prípade porušenia zákona sa vlastník, držiteľ dopustí priestupku podľa § 48 zákona č. 39/2007 Z.z., a správneho deliktu podľa § 50 tohto zákona.

7. Premiestňovanie hydiny a klasifikácia krdľov

Všeobecné ustanovenia

Premiestňovanie hydiny a násadových vajec sa vykonáva na účely prevencie a kontroly nakažlivých chorôb a podľa zdravotnej situácie v chove vo vzťahu k tomuto ochoreniu. Premiestňovanie podlieha veterinárnej kontrole a vykonáva sa podľa nariadenia vlády SR č. 297/2003 Z. z..

8. Kompenzácie pri ozdravovaní

- Laboratórna diagnostika úradných vzoriek je hradená zo štátneho rozpočtu.
- § 45 zákona č. 39/2007 Z. z. upravuje náhradu škody, ktorá bude vyplatená vlastníčkovi zvierat v dôsledku výskytu zoonózy.

Ak sa na území SR vyskytne salmonelóza, tak MP SR na základe návrhu hlavného veterinárneho lekára rozhodne o uplatnení úhrady škôd a nákladov pre chovateľov v súlade so Schémou štátnej pomoci na úhradu škôd spôsobených usmrtením zvierat v dôsledku nariadeného opatrenia (Číslo schémy: XA126/2008), ktorá je zverejnená na internetovej stránke MP SR (<http://www.land.gov.sk/sk/index.php?navID=161&id=528>).

9. Monitoring salmonel v krdľoch brojlerov v rokoch 2009 – 2011

RÁMEC ODBERU VZORIEK

Rámec odberu vzoriek zahŕňa všetky krdle brojlerov druhu kury domácej (*Gallus gallus*) v SR.

MONITORING

Monitoring sa skladá z dvoch navzájom sa dopĺňajúcich súborov aktivít. Vzorky z každého krdľa brojlerov sa odoberajú:

- na podnet prevádzkovateľa alebo chovateľa prostredníctvom súkromného veterinárneho lekára; chovateľ na svoje vlastné náklady zabezpečí odbery vzoriek prostredníctvom súkromného veterinárneho lekára a laboratórne vyšetrenie vzoriek v laboratóriách uvedených v bode č. 5
- ako úradné odbery vzoriek plne hradené zo štátneho rozpočtu; úradné odbery vzoriek zabezpečujú regionálne veterinárne a potravinové správy prostredníctvom úradných veterinárnych lekárov.

A: ODBER VZORIEK Z INICIATÍVY PREVÁDZKOVATEĽA:

Odber vzoriek na podnet prevádzkovateľa sa uskutočňuje do troch týždňov pred premiestnením brojlerov na bitúnok z každého krdľa brojlerov.

B: ÚRADNÝ ODBER VZORIEK NA ÚČELY KONTROLY

Úradné vzorky sú odobraté prostredníctvom úradných veterinárov príslušných regionálnych veterinárnych a potravinových správ.

- a. Úradný odber vzoriek musí zahŕňať aspoň jeden krdel' brojlerov z 10 % chovov brojlerov v SR s počtom hydiny vyšším ako 5 000. Odber sa musí vykonať vždy v prípade hroziaceho rizika, keď to príslušná regionálna veterinárna a potravinová správa považuje za potrebné, t. zn. za nasledovných pravidiel:
- regionálne veterinárne a potravinové správy, v príslušnosti ktorých sa nachádza do 10 chovov brojlerov, musia odobrať úradné vzorky minimálne z 1 chovu; pričom vzorky musia byť odobraté zo všetkých krdľov v chove;
 - regionálne veterinárne a potravinové správy, v príslušnosti ktorých sa nachádza 11 a viac chovov brojlerov, musia odobrať úradné vzorky minimálne z 2 chovov brojlerov; pričom vzorky musia byť odobraté zo všetkých krdľov v chove.

Pri hodnotení rizika pre výber chovu na vyšetrenie musia regionálne veterinárne a potravinové správy zohľadniť najmä:

- výskyt salmonel v danom chove v predchádzajúcich turnusoch;
- výskyt salmonel na bitútku u brojlerov pochádzajúcich z príslušného chovu.

Príslušná regionálna veterinárna a potravinová správa môže rozhodnúť, že odber vzoriek z iniciatívy prevádzkovateľa bude vykonaný aspoň z jedného krdľa brojlerov v jednom zástave v chove s niekoľkými krdľami, ak:

- i) sa uplatňuje systém všetko dnu, všetko von;
- ii) sa uplatňuje rovnaký postup pri všetkých krdľoch;
- iii) je pre všetky krdle spoločný zdroj potravy a vody;
- iv) sa počas jedného roka a najmenej šiestich zástavoch vykonalo testovanie na *Salmonella spp.* podľa schémy monitorovania stanovenej v tomto programe u všetkých krdľov v chove a vzorky zo všetkých krdľov aspoň jedného zástavu odobrali príslušné orgány
- v) všetky výsledky testovania na *Salmonella enteritidis* alebo *Salmonella typhimurium* boli negatívne.

Jeden odber vzoriek na podnet prevádzkovateľa môže nahradiť odber vykonaný príslušnou regionálnou veterinárnou a potravinovou správou.

Protokol o odbere vzoriek

- Vzorky sa odoberajú aspoň dvoma párami návlekov na nohy alebo gázových ponožiek.
- V prípade krdľov brojlerov chovaných vo voľnom výbehu sa vzorky môžu odoberať len vnútri budov chovných zariadení.
- Všetky návleky na nohy/gázové ponožky sa musia spojiť do jednej vzorky.
- V krdľoch s počtom brojlerov menej ako 100, kde nie je možné použiť návleky na nohy ani gázové ponožky kvôli prístupu do budov, je možné tieto návleky nahradiť ručnými návlekmi, v prípade ktorých sa návleky na nohy alebo gázové ponožky navlečú na rukavice a zotrujú sa povrchy kontaminované čerstvými fekáliami, alebo pokiaľ to nie je možné realizovať, použijú sa iné techniky na odber vzoriek.

- Pred navlečením návlekov na nohy alebo gázových ponožiek sa ich povrch musí navlhčiť maximálnym regeneračným roztokom (MRD: 0,8 % chlorid sodný, 0,1 % peptón v sterilnej deionizovanej vode) alebo sterilnou vodou, alebo iným roztokom schváleným NRL podľa článku 11 nariadenia (ES) č. 2160/2003. Je zakázané používať vodu s obsahom antimikrobiálnych látok alebo pridaných dezinfekčných látok. Odporúčaný spôsob navlhčenia návlekov na nohy je naliať tekutinu dnu pred ich natiatím na nohy.
- Prípadne sa návleky na nohy alebo gázové ponožky môžu pred použitím sterilizovať roztokom v autoklávoch alebo nádobách. Roztoky sa môžu použiť aj po natiatí návlekov na nohy použitím spreja alebo fľaše.
- Je potrebné zabezpečiť, aby boli pri odbere vzoriek primerane zastúpené všetky oddelenia budovy chovných zariadení. Každý pár by mal pokryť približne 50 % plochy budovy.
- Po ukončení odberu vzoriek sa návleky na nohy alebo gázové ponožky musia opatrne odstrániť, aby sa príslušný materiál neuvoľnil. Návleky sa môžu prevrátiť, aby sa na nich materiál udržal. Umiestnia sa do vrečka alebo nádoby a označia sa.
- Príslušný orgán môže prípadne rozhodnúť, že sa použije jeden pár návlekov na nohy, pričom sa pokryje 100 % plochy budovy, ak je v kombinácii so vzorkou prachu, ktorá sa zozbiera z viacerých miest z povrchov s viditeľnou prítomnosťou prachu po celej budove.

V prípade úradného odberu vzoriek a vždy, keď sa to pokladá za vhodné, musí byť zabezpečený aj odber 1 vzorky (1 brojler z každého krdľa) na účely vyšetrenia na rezíduá inhibičných látok. V prípade pozitívneho výsledku vyšetrenia na rezíduá inhibičných látok, príslušný krdel' bude považovaný za pozitívny. Úradné vzorky určené na vyšetrenie rezíduí inhibičných látok môžu byť vyšetrené v ŠVPÚ Bratislava, Dolný Kubín alebo v ŠVPÚ Košice (ďalej len „ústavy“). Ústavy vykonajú vyšetrenie na rezíduá inhibičných látok mikrobiologickou metódou „STAR“ a PREMI TEST – om. V prípade pozitívneho testu sa vykoná vyšetrenie na prítomnosť bakteriostatík v ŠVPÚ Dolný Kubín metódami HPLC. Požadované vyšetrenie na rezíduá inhibičných látok úradný veterinárny lekár príslušnej regionálnej veterinárnej a potravinovej správy musí uviesť aj do žiadanky na laboratórne vyšetrenie (v časti „Anamnéza“).

Keď sa nezistí prítomnosť *Salmonella enteritidis* a *Salmonella typhimurium*, ale zistí sa prítomnosť antimikrobiálnych látok alebo efekt bakteriálneho rastového inhibítora, krdel' brojlerov sa považuje za infikovaný na účely cieľa Spoločenstva.

Výsledky a podávanie správ

Výsledky všetkých vyšetrení v krdľoch brojlerov hlásia štátne veterinárne laboratóriá v SR príslušným regionálnym veterinárnym a potravinovým správam, chovateľom a súkromnému veterinárnemu lekárovi. Ročnú správu o výsledkoch hlásia regionálne veterinárne a potravinové správy v stanovenom termíne na ŠVPS SR (na vedomie posielajú hlásenie na krajskú veterinárnu a potravinovú správu).

Keď je v uskutočnenom sledovaní zistená v krdli prítomnosť *Salmonella enteritidis*, *Salmonella typhimurium*, osoba zodpovedná za laboratórium, ktoré uskutočňuje vyšetrenie, osoba vykonávajúca vyšetrenie alebo vlastník krdľa, okamžite oznámi výsledky príslušnej regionálnej veterinárnej a potravinovej správe, ktorá nariadi veterinárne opatrenia v príslušnom chove a bezodkladne informujú o tom ŠVPS SR a príslušnú krajskú veterinárnu a potravinovú správu.

Evidenciu o laboratórnych vyšetreniach v rámci tohto programu zhromažďuje a sumarizuje NRL – ŠVPÚ Bratislava.

ŠVPÚ Bratislava zasiela každý mesiac na ŠVPS SR protokoly o vyšetrení úradných vzoriek a protokoly o vyšetrení vzoriek, ktoré sú pozitívne na invázne salmonely.

10. Opatrenia, ktoré majú byť nariadené v prípade potvrdenia invázií sérovarov salmonel

V prípade, že sa potvrdí výskyt inváznych sérovarov v krdľoch brojlerov, príslušná regionálna veterinárna a potravinová správa začne s epizootologickým šetrením s cieľom zistiť možný zdroj infekcie v súlade s bodom č. 12 tohto programu.

Nariadené opatrenia musia byť v súlade s nasledovnými minimálnymi požiadavkami:

- 1) Po vyskladnení infikovaného krdľa musí byť zabezpečené bezpečné odstránenie trusu a podstielky v súlade s pokynmi príslušnej regionálnej veterinárnej a potravinovej správy.
- 2) Dôkladná očista a dezinfekcia musí byť vykonaná v príslušnom krdli.
- 3) Po očiste a dezinfekcii musí byť vykonaná kontrola efektívnosti dezinfekcie odberom sterov z povrchov hál, pričom stery sú určené na bakteriologické vyšetrenie zamerané na salmonely v NRL. Haly môžu byť opätovne naskladnené len vtedy, ak sú výsledky bakteriologického vyšetrenia kontrolných sterov negatívne na invázne salmonely.

11. Používanie antimikrobiálnych látok

Používanie antimikrobiálnych látok v rámci tohto programu musí byť realizované v súlade s nariadením Komisie č. 1177/2006.

Zásady pri používaní antimikrobiálnych látok:

- Antimikrobiálne látky sa nesmú používať ako osobitná metóda kontroly výskytu salmonely u hydiny.
- Antimikrobiálne látky sa nesmú používať len u hydiny nakazenej salmonelou a vykazujúcej klinické príznaky, ktoré by jej mohli spôsobiť nadmerné utrpenie; infikované krdle liečené antimikrobiálnymi látkami sa budú naďalej považovať za nakazené salmonelou. Toto použitie sa zakladá na výsledkoch bakteriologického odberu vzoriek a testovania citlivosti na antimikrobiálne látky;
- Použitie antimikrobiálnych látok môže byť uskutočnené len so súhlasom a pod dohľadom príslušnej regionálnej veterinárnej a potravinovej správy na základe výsledkov testovania antimikrobiálnej citlivosti.
- K ošetrovaniu môžu byť použité len antimikrobiálne látky registrované Ústavom štátnej kontroly veterinárnych biopreparátov a liečiv v Nitre.

Požiadavky na použitie antimikrobiálnych látok sa nevzťahujú na látky, mikroorganizmy alebo prípravky povolené na použitie ako kýmne doplnkové látky v súlade s článkom 3 nariadenia Európskeho Parlamentu a Rady (ES) č. 1831/2003 o doplnkových látkach používaných vo výžive zvierat v platnom znení.

•

12. Identifikácia možného zdroja kontaminácie

V prípade potvrdenia inváznych sérovarov salmonel príslušná regionálna veterinárna a potravinová správa vykoná epizootologické šetrenie s cieľom zistiť možný zdroj nákazy, v rámci ktorého overí možný pôvod infekcie v chove.

V rámci epizootologického šetrenia:

- musí byť vykonaný úradný odber vzoriek krmív vrátane krmných zmesí v chove používaných na kŕmenie hydiny; keď je niektorá vzorka pozitívna na salmonely, príslušný orgán začne vyšetrovanie za účelom identifikácie zdroja kontaminácie prostredníctvom Ústredného kontrolného a skúšobného ústavu poľnohospodárskeho (ďalej len „ÚKSÚP“) v rôznych štádiách výroby; náklady na vyšetrenie krmív vrátane krmných zmesí sú hradené zo štátneho rozpočtu;
- musí byť vykonaný úradný odber vzorky vody používanej na napájanie hydiny za účelom vykonania bakteriologického vyšetrenia na prítomnosť *Salmonella spp.*; náklady na vyšetrenie vody hradí chovateľ sám;
- musí byť prešetrené uplatňovanie pravidiel a kontrol týkajúcich sa odstraňovania a spracovania živočíšnych odpadov;
- musia byť prešetrené opatrenia biologickej bezpečnosti zavedené na farme; farm (Minimal requirements for guides of biosecurity measures are in ANNEX No III)
- musia byť preverené všetky záznamy vedené na farme.

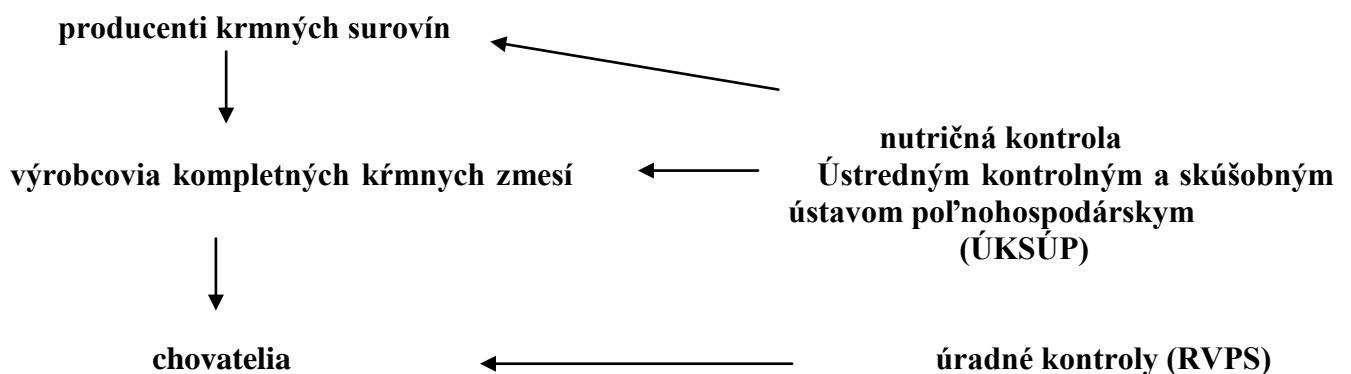
Správu o epizootologickom šetrení zašle príslušná regionálna veterinárna a potravinová správa na príslušnú krajskú veterinárnu a potravinovú správu a na ŠVPS SR.

13. Schvaľovanie a registrácia chovov brojlerov

Podľa § 7 ods. 2 písm. d) bod 7 zákona č. 39/2007 Z. z. krajské veterinárne a potravinové správy schvaľujú chovy hydiny v súlade s Nariadením vlády č. 279/2003 Z. z.

Podľa § 39 ods. 11 zákona č. 39/2007 Z. z. ŠVPS SR prideluje úradné číslo schváleným chovom hydiny a podľa § 39 ods. 11 zákona č. 39/2007 Z. z. ŠVPS SR zverejňuje zoznam schválených chovov hydiny, ktorý sa nachádza na webovej stránke ŠVPS SR: www.svssr.sk.

14. Štruktúra produkcie krmiva pre hydinu a schéma odberu vzoriek krmív

V registrovaných výrobniach kŕmnych zmesí ÚKSÚP kontroluje nutričnú hodnotu kŕmív a ich zhodu v zmysle Nariadenia vlády č. 440/2006 Z. z. o kŕmnych zmesiach v znení neskorších predpisov.

Zdravotnú nezávadnosť používaných kŕmív priamo u chovateľa kontrolujú úradní veterinári lekári - inšpektori príslušných regionálnych veterinárnych a potravinových správ v zmysle metodického pokynu o úradných kontrolách (inšpekcie v chovoch) a vykonávajú odber úradných vzoriek na analýzy v zmysle plánu Veterinárnej prevencie a ochrany kŕmív (ďalej len „VPO kŕmív“). Tieto plány sú vypracované na základe Národného Plánu kontroly kŕmív, ktorý pripravuje ÚKSÚP v spolupráci so ŠVPS SR. V rámci VPO kŕmiva sú úradné vzorky odoberané náhodne priamo u chovateľa, pričom počet odberov a typ kŕmiva stanoví ŠVPS SR.

V prípade, ak je chov brojlerov pozitívny na prítomnosť inváznych salmonel, tak v rámci epizootologického šetrenia (v súlade s bodom č. 12) úradný veterinárny lekár – inšpektor odoberá úradné vzorky kŕmiva, ktoré sú podávané zvieratám na farme a vody na napájanie nezávisle od VPO kŕmiva.

V prípade, keď úradné vzorky kŕmív na farme sú pozitívne a kŕmna zmes pochádza zo SR, hlásenie ide do RAPID ALERT systému a postup šetrenia a prijatie opatrení stanoví ÚKSÚP spolu s príslušnou regionálnou veterinárnou a potravinovou správou. V prípade, ak sú úradné vzorky kŕmnych zmesí na farme pozitívne a kŕmna zmes pochádza zo zahraničia, pozitívny nález je nahlásený prostredníctvom RAPID ALERT systému.

Hodnotiacim kritériom je neprítomnosť zárodkov rodu Salmonella v 1 g kŕmiva v súlade s Nariadením vlády č. 438/2006 Z. z. o nežiaducich látkach v kŕmivách a o iných ukazovateľoch bezpečnosti a použiteľnosti kŕmív v znení neskorších predpisov (nulová tolerancia pre rod Salmonella).

15. Vedenie záznamov na farmách

Evidencia záznamov v chovoch brojlerov musí byť v súlade s nariadením Európskeho Parlamentu a Rady (ES) č. 852/2004 z 29. apríla 2004 o hygiene potravín v platnom znení. Prevádzkovatelia chovov brojlerov na požiadanie sprístupnia všetky záznamy vedené na farmách orgánov štátnej správy vo veterinárnej oblasti.

Evidencia musí obsahovať najmenej tieto záznamy:

Pre chov :

- údaje o farme (názov prevádzkarne, adresa prevádzkarne, osoba zodpovedná za aktivity na farme)
- situačný plán farmy
- technológia a systém chovu
- organizácia chovu
- meno a adresa súkromného veterinárneho lekára, ktorý vykonáva veterinárnu starostlivosť na farme
- zabezpečenie asanácie na farme
- proces odstránenia trusu a podstielky
- plán činnosti DDD (Deratizácia, Dezinfekcia, Dezinsekcia)
- pôvod, množstvo a druh dodaného kŕmiva dodaného alebo pripravovaného na mieste
- dátum dodania kŕmiva
- plán veterinárnej prevencie

- plán monitoringu v súlade s týmto programom
- ambulánna kniha – podávanie liečiv a vakcín zvieratám (dátum podania a ochranné lehoty)
- evidencia veterinárnych liekov, biologických prostriedkov pre vykonanie DDD
- evidencia premiestňovania zvierat;
- evidencia kontroly zdravia a mortality zvierat;
- evidencia návštev;
- plán školení zamestnancov
- evidencia vykonaných kontrol úradnými veterinárnymi lekármi (úradné záznamy z kontroly)
- plán kontroly zdravotnej nezávadnosti vody
- plán opatrení a technických vybavení v prípade extrémnych poveternostných podmienok

Pre každý krdeľ:

- osobitné označenie každého krdeľa chove,
- dátum príjmu jednodňovej hydiny – dátum naskladnenia,
- vek hydiny pri naskladnení,
- pôvod hydiny,
- počet hydiny,
- predpokladaný dátum vyskladnenia brojlerov na bitúnok;
- evidencia kontroly úhynov,
- sledovanie príjmu krmiva a vody,
- prevedené vyšetrenia, zdravotné prehliadky a diagnóza stanovená ošetrujúcim veterinárnym lekárom a výsledky laboratórnych vyšetrení,
- výsledky kontroly účinnosti dezinfekcie,
- výsledky vyšetrení na prítomnosť salmonel prevedených v súlade s požiadavkami tohto programu.

16. Prílohy

- Príloha č. 1: Skúmanie vzoriek
- Príloha č. 2: Výsledky štúdie prevalencie salmonel v krdeľoch brojlerov druhu kury domácej *Gallus gallus* v Slovenskej republike
- Príloha č. 3: Opatrenia biologickej bezpečnosti

SKÚMANIE VZORIEK

1. Preprava a príprava vzoriek

Vzorky sa pošlú laboratóriám uvedeným v bode č. 5 v deň odberu expresnou poštou alebo kuriérom najneskôr do 25 hodín po ich odbere. V laboratóriu sa vzorky uskladnia v chlade až do rozboru, ktorý sa uskutoční do 48 hodín od ich prijatia.

Vzorky z návlekov na topánky:

- a) Dva páry návlekov na topánky (alebo „ponožiek“) je potrebné opatrne rozbaľiť tak, aby sa neuvoľnil príslušný trusový materiál, a vložiť ich do 225 ml pufrovanej peptónovej vody (PPV) zohriatej na izbovú teplotu.
- b) Vzorkou je potrebné pokrúžiť, aby sa kompletne namočila, a pokračovať v teste podľa detekčnej metódy uvedenej v odseku 2 tejto prílohy.

V prípade odsúhlasenia ISO noriem na prípravu trusu na účely zistenia salmonely sa uplatňujú ISO normy a nahrádzajú ustanovenia o príprave vzoriek.

Vzorka prachu sa prednostne analyzuje osobitne. Príslušný orgán však môže rozhodnúť o spoločnej analýze párov návlekov na nohy alebo gázových ponožiek.

2. Detekčné metódy

Použije sa metóda, ktorú odporúča referenčné laboratórium Spoločenstva (RLS) pre salmonelu v Bilthovene v Holandsku. Táto metóda je opísaná v súčasnom znení návrhu prílohy D k norme ISO 6579 (2002): Zisťovanie *Salmonely spp.* v truse zvierat a vo vzorkách v štádiu prvovýroby. V tejto metóde sa používa polotuhé médium (zmenené polotuhé médium Rappaport-Vassiladis, MSRV) ako jediné selektívne obohacujúce médium.

3. Sérotypový rozbor- NRL

Minimálne jeden izolát z každej pozitívnej vzorky sa podrobí sérotypovému rozboru podľa Kaufmann-Whiteovej schémy.

4. Alternatívne metódy

So zreteľom na vzorky odobrané na podnet prevádzkovateľa sa môžu použiť metódy analýzy stanovené v článku 11 nariadenia Európskeho Parlamentu a Rady (ES) č. 882/2004 o úradných kontrolách uskutočňovaných s cieľom zabezpečiť overenie dodržiavania potravinového a krmivového práva a predpisov o zdraví zvierat a o starostlivosti o zvieratá v platnom znení, namiesto metód prípravy vzoriek, detekčných metód a metód sérotypového rozboru stanovených v prílohe č. 1., pokiaľ je to povolené v súlade s normou EN/ISO 16140/2003.

5. Uskladnenie kmeňov

Minimálne kmene izolované z úradných vzoriek odobraných regionálnou veterinárnou a potravinovou správou sa uskladnia na účely budúcej fagotypizácie a testovania antimikrobiálnej citlivosti použitím bežných metód odberu kultúr, ktoré musia zabezpečiť celistvosť kmeňov na obdobie aspoň dvoch rokov.

Príloha č. 2

**Výsledky poslednej štúdie prevalencie salmonel v krdľoch brojlerov druhu kury domácej
Gallus gallus v Slovenskej republike**

Štúdia prevalencie salmonel v krdľoch brojlerov druhu kyury domácej *Gallus gallus* v Slovenskej republike bola realizovaná od 1. októbra 2005 do 30. septembra 2006. Štúdia bola vykonaná v súlade s technickými špecifikáciami ustanovenými v dokumente SANCO/1688/2005 Rev1.

V Slovenskej republike v čase priebehu štúdie bolo 127 chovov brojlerov s minimálne 5000 kusov hydiny. Kalkulovaná veľkosť vzorky bola 308 a realizovaná 239.

- Popis populácie brojlerov zahrnutých do štúdie podľa veľkosti chovov:

KVPS	RVPS	Počet brojlerov v chove			
		5000-9999	10000-49999	50 000 – 99 999	viac ako 100 000 brojlerov
Bratislava	Bratislava				
	Senec				3
Trnava	D. Streda				1
	Galanta	3	4	4	6
	Senica		2	7	1
	Trnava		8	4	4
Trenčín	N. Mesto				
	Púchov		5	3	2
	Prievidza		4	2	2
	Trenčín		11	4	1
Nitra	Komárno		5		
	Levice				2
	Nitra		3		7
	N. Zámky				
	Topoľčany		13	3	9
	Šaľa				
Žilina	L. Mikuláš			5	1
	Martin		7	5	3
	Žilina				5
	Čadca		3		3
B. Bystrica	B. Bystrica		3	3	1
	Lučenec			3	3
	R. Sobota		6		3
	Veľ. Krtíš				
	Zvolen		3	5	3
	Žiar nad Hronom		2		
Prešov	Bardejov				
	Humenné				
	Poprad		4		
	Prešov				3
	Vranov nad Topľou				5
Košice	KE okolie		2	5	
	Michalovce	2	3	8	
	Rožňava				3
	Trebišov		4	3	2
	Sp. Nová Ves		2		3
Celkom	239	5	94	64	76

- Výsledky štúdie - prevalencia salmonel v testovaných vzorkách:

Izolát	Počet testovaných vzoriek	Počet pozitívnych vzoriek	Prevalencia
<i>S. Enteritidis</i>	1195	23	1,92 %
<i>S. Typhimurium</i>	1195	1	0,083 %
<i>S. Infantis</i>	1195	1	0,083 %
<i>S. Lille</i>	1195	3	0,25 %
<i>S. Hadar</i>	1195	5	0,418 %
<i>S. Kentucky</i>	1195	15	1,255 %
<i>S. Mbandaka</i>	1195	2	0,16 %
<i>S. Agona</i>	1195	1	0,083 %
<i>S. Orion</i>	1195	1	0,083 %
<i>Salmonella spp.</i>	1195	52	4,35 %

Z 239 testovaných krdľov bolo 21 pozitívnych. čo predstavuje 8,78% - nú prevalenciu *Salmonella spp.* v krdľoch brojlerov:

Pozitívny krdel'	RVPS	Date of sampling	Počet krdľov brojlerov	Počet izolátov v testovanom krdli	Izoláty	Phagotype	AMST
1.	Galanta	8. December 2005	9500	1	<i>Salmonella Enteritidis</i>	PT23	Citlivý
2.	Galanta	30 Január 2006	7500	5	Salmonella Kentucky – 5x	-	Citlivý
3.	Trenčín	9. Február 2006	31840	1	<i>Salmonella Enteritidis</i>	PT8	Citlivý
4.	Trnava	22. Marec 2006	18000	5	Salmonella Enteritidis	netestovaný*	netestovaný*
					Salmonella Kentucky – 4x	-	Citlivý
5.	Galanta	20. Marec 2006	7500	3	<i>Salmonella Kentucky</i>	-	rezistentný na ampicilin
6.	Topoľčany	19. Apríl 2006	13000	1	<i>Salmonella Enteritidis</i>	PT4	Citlivý
7.	Trnava	26 Apríl 2006	11000	1	<i>Salmonella Enteritidis</i>	PT6	Citlivý
8.	Senec	5 Máj 2006	18750	3	<i>Salmonella Kentucky</i>	-	Citlivý
9.	Topoľčany	10 Máj 2006	13280	1	<i>Salmonella Enteritidis</i>	PT4	Citlivý
10.	Trnava	22 Máj 2006	16500	1	<i>Salmonella Enteritidis</i>	PT8	Citlivý

11.	Komárno	5. Jún 2006	5000	1	<i>Salmonella Infantis</i>	-	Citlivý
12.	Nitra	11. Júl 2006	12000	2	<i>Salmonella Enteritidis</i>	PT8	Citlivý
13.	Trenčín	1. August 2006	14850	5	<i>Salmonella Hadar</i>	-	Rezistentný na nalidixicacid
14.	Senica	3. August 2006	32000	5	<i>Salmonella Enteritidis</i>	PT8	Citlivý
					<i>Salmonella Mbandaka 2x</i>	-	Citlivý
					<i>Salmonella Agona</i>	-	Citlivý
					<i>Salmonella Orion</i>	-	Citlivý
15.	Trenčín	7. August 2006	20000	4	<i>Salmonella Enteritidis</i>	netytizovateľný	Citlivý
					<i>Salmonella Lille – 3x</i>	-	Citlivý
16.	Senica	8. August 2006	11000	2	<i>Salmonella Enteritidis</i>	PT8	Citlivý
17.	Trenčín	9. August 2006	14300	3	<i>Salmonella Enteritidis</i>	PT8	Citlivý
18.	Trenčín	14. August 2006	22000	1	<i>Salmonella Enteritidis</i>	PT8	Citlivý
19.	Trenčín	14. August 2006	22000	5	<i>Salmonella Enteritidis</i>	PT23	Citlivý
20.	Topoľčany	21. August 2006	14000	1	<i>Salmonella Enteritidis</i>	netytizovateľný	Citlivý
21.	Nitra	28 Sept. 2006	20400	1	<i>Salmonella Typhimurium</i>	DTU302	Rezistentný na ampicilin

- Netestovaný – tento izolát *Salmonella Enteritidis* nebol fagotypizovaný.

Prevalencia izolátov salmonel v testovaných krdľoch:

<i>Salmonella Enteritidis</i>	239 test. krdľov	15 pozitívnych krdľov6,27% prevalencia
<i>Salmonella Typhimurium</i>	239 test. krdľov	1 pozitívny krdel'.....0,41% prevalencia
<i>Salmonella Hadar</i>	239 test. krdľov	1 pozitívny krdel'.....0,41% prevalencia
<i>Salmonella Kentucky</i>	239 test. krdľov	4 pozitívny krdel'.....1,67% prevalencia
<i>Salmonella Infantis</i>	239 test. krdľov	1 pozitívny krdel'.....0,41% prevalencia
<i>Salmonella Orion</i>	239 test. krdľov	1 pozitívny krdel'.....0,41% prevalencia
<i>Salmonella Agona</i>	239 test. krdľov	1 pozitívny krdel'.....0,41% prevalencia
<i>Salmonella Lille</i>	239 test. krdľov	1 pozitívny krdel'.....0,41% prevalencia
<i>Salmonella Mbandaka</i>	239 test. krdľov	1 pozitívny krdel'.....0,41% prevalencia
<i>Salmonella spp.</i>	239 test. krdľov	21 pozitívnych krdľov....8,78% prevalencia

Opatrenia biologickej bezpečnosti na farmách

Na dosiahnutie najvyššej efektivity kontrolného programu pre salmonelové infekcie v chovoch brojlerov je nevyhnutné efektívne implementovať opatrenia biologickej bezpečnosti v chovoch.

Opatrenia biologickej bezpečnosti zahŕňujú všetky chovateľské a zoohygienické postupy, ktoré sa majú aplikovať na zvýšenie úrovne hygieny fariem a pomáhajú minimalizovať riziko výskytu a šírenia infekcie na farme medzi krdľami.

Minimálne požiadavky opatrení biologickej bezpečnosti:

- systém všetko dnu a všetko von má byť použitý pre každý krdel';
- zavedený plán čistenia, dezinfekcie, dezinsekcie a deratizácie – po depopulácii krdľov musí byť realizované dôkladné čistenie budov, technológie a ostatných zariadení a po čistení má byť vykonaná efektívna dezinfekcia, dezinsekcia a deratizácia;
- monitoring presonálu, ktorý je v kontakte s hydinou;
- čierno – biely systém má byť zavedený pre personál (sprchy a šatne);
- minimalizovanie počtu ľudí, ktorí vstupujú na farmu (návštevníci farmy) a zabezpečenie informácie ohľadom osobnej hygieny a opatrení biologickej bezpečnosti zavedených na farme;
- zabezpečenie informovanosti a školení pre zamestnancov farmy;
- vyšetrovanie krmiva a vody určené pre hydinu;
- bezpečné odstránenie podstielky, úhynov a iných odpadov;
- správne vedenie záznamov na farmách v súlade s bodom č. 14 tohto programu.